การเป็นอัมพาตหลังจากฉีดวัคซินโรคกลัวน้ำ

(Postvaccination Paralysis)

เมื่อสัตว์ป่วยได้ตายลงโดยบังจุบัน และเจ้าของสัตว์มิได้ให้สัตวแพทย์ทำการตรวจรักษามาก่อน ก็มักจะไปเรียนปรึกษาสัตวแพทย์เสมอ เมื่อแจ้งอาการให้ทราบแล้วก็ใคร่จะทราบทันทีว่าสุนัขที่ตายนั้นเป็นบ้าหรือไม่ ทั้ง ๆ ที่บางทีซากของสุนัขก็ถูกทำลายไปแล้ว เรื่องนี้ก็เป็นการลำบากใจอยู่สำหรับสัตวแพทย์จะชี้ขาดลงไปว่าสุนัขเป็นบ้าหรือไม่ เพราะอาการที่ได้ฟังจากเจ้าของสัตว์ส่วนมากมักไม่ละเอียดพอ อาการสำคัญ ๆ ที่ทางสัตวแพทย์ต้องการทราบส่วนมาก เจ้าของอาจไม่สังเกตุเห็น เพื่อเป็นการกันไว้ดีกว่าแก้ หากเจ้าของถูกสุนัขตัวนั้นกัด หรือมือเท้ามีบาดแผลสงสัยว่าอาจถูกน้ำลายสุนัขในขณะป่วย ก็ควรจะไปฉีดยาป้องกันเสีย แต่ทั้งนี้ก็ได้แนะนำให้ไปหาแพทย์ที่สถานพยาบาล เรียนปรึกษาแพทย์อีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะฉีดยาทุกรายไป บางรายเมื่อไปหาแพทย์ทางแพทย์ก็ลงความเห็นว่า ยังไม่ควรจะฉีด ควรให้สัตวแพทย์ตรวจดูสุนัขที่ตายว่าเป็นสุนัขบ้าหรือเปล่า เพราะการฉีดวัคซินโรคกลัวน้ำที่ทำจากไขสันหลังและสมองนี้ อาจทำให้ผู้ป่วยแพ้วัคซินได้ แต่ในกรณีย์เช่นนี้ หากสุนัขที่ตายลงนั้นเป็นสุนัขบ้าจริง และเจ้าของได้รับเชื้อโดยทางใดก็ตาม หากมิได้ฉีดยา หากอาการของโรคกลัวน้ำปรากฏว่าเกิดขึ้นกับผู้ป่วยแล้ว ไม่มีทางรักษาได้เลย ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเศร้าอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตามการฉีดวัคซินโรคกลัวน้ำที่ทำด้วยเนื้อเยื่อของสมองและไขสันหลัง อาจทำให้ผู้ได้รับวัคซินเกิดเป็นอัมพาตไปทั้งตัว หรือกล้ามเนื้อส่วนหนึ่งส่วนใดได้ เรียกว่า Postvaccinal Paralysis แต่การเป็นอัมพาตหลังฉีดวัคซินโรคกลัวน้ำนี้เกิดขึ้นเป็นส่วนน้อยทั้งในสัตว์และคน จากรายงานในหนังสือโรคติดต่อในสัตว์ ซึ่งเรียบเรียงโดย Dr. William Arthur Hagan กล่าวว่ามีรายเดียวเท่านั้นจากผู้ที่เคยฉีดวัคซินมาแล้วหลาย ๆ พันคน ส่วนในประเทศไทย การแพ้วัคซินโรคกลัวน้ำที่แสดงอาการแบบ Postvaccinal Paralysis เท่าที่ข้าพเจ้าทราบก็เพิ่งมีรายเดียว ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ (ขอสงวนนาม) อยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช คือเมื่อต้นเดือนมกราคม ศกนี้ สุนัขได้ตายลง และได้ไปหาข้าพเจ้า หลังจากเล่าอาการสุนัขที่

ตายให้ข้าพเจ้าฟังแล้ว ก็ได้เปิดแผลที่ถูกสุนัขกัดที่ขาให้ดูด้วย จากอาการสุนัขที่ได้รับทราบจากเจ้าของ และสุนัขตัวนี้มิเคยฉีดวัคซินป้องกันโรคกลัวน้ำมาก่อน ข้าพเจ้าลงความเห็นว่าสุนัขอาจเป็นบ้าได้ แต่การตรวจที่แน่นอนจะต้องนำสมองไปให้สถานเสาวภาหรือกรมปศุสัตว์กรุงเทพฯ ตรวจจึงจะทราบได้แน่นอน ส่วนการจะฉีดยาหรือไม่นั้นก็ให้ไปเรียนปรึกษาแพทย์ แต่ในความเห็นส่วนตัวข้าพเจ้าว่าควรจะได้ฉีด ทางแพทย์ก็ลงความเห็นว่าควรฉีด เมื่อผู้ป่วยฉีดวัคซินไปได้ประมาณเข็มที่ ๑๑ ก็ให้มีอาการยกมือยกเท้าไม่ขึ้น เดินไม่ได้เอาที่เดียว ระบบการขับถ่ายเสียไป เพราะกล้ามเนื้องแหวนเป็นอัมพาตหมด ร่างกายเคลื่อนไหวมิได้ ในกรณีย์อาจจะเป็นแบบอัมพาตถาวร (Permanent paralysis) หรืออัมพาตชั่วคราว (Temporary paralysis or perosis) แต่ในกรณีย์หลังก็ต้องใช้การรักษาเป็นเวลานาน การแพ้แบบนี้เกิดขึ้นในสุนัขมากกว่าในคน ชั่วแต่ว่าในสุนัขอาการที่เกิดไม่รุนแรง เป็นอย่างอ่อนและชั่วคราวเท่านั้น ครั้งแรกเมื่อ Pasteur vaccine ใช้อยู่ทั่วๆ ไป เข้าใจกันว่าการแพ้นี้เนื่องจากเชื้อ virus ในวัคซิน แต่เดี๋ยวนี้เชื่อกันทั่วไปว่า การแพ้นี้เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น เนื่องจากการแพ้ตามธรรมชาติ (An allergic nature)แก่ส่วนประกอบของเนื้อเยื่อประสาท (Nerve Tissues) ที่ผลิตวัคซินนั้น

แม้ว่าปฏิกิริยานี้เกิดขึ้นในสัตว์อย่างอ่อนและชั่วคราวก็ตาม แต่บางรายอาจมีผลให้อวัยวะบางส่วนพิการไปตลอดกาลได้ โดยทั่วๆ ไปอาการมักปรากฏหลังจากฉีดวัคซินในวันที่ ๕ ล่วงแล้ว หรืออาจช้ากว่านั้น การเป็นอัมพาตอาจเกี่ยวข้องเฉพาะกล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งก็ได้ ส่วนมากมักจะเป็นอัมพาตกับอวัยวะส่วนปลายในบริเวณที่ฉีดวัคซิน บางครั้งการเป็นอัมพาตนี้จะขยายตัวออกไปทุกส่วนของร่างกาย และตายในที่สุด อาการที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลเนื่องจากวิการที่เกิดขึ้นในส่วนของสมอง หรือไขสันหลังหรือทั้งสองอย่างรวมกัน กล่าวกันว่าวัคซินโรคกลัวน้ำที่ผลิตจากไข่ไม่ทำให้เกิดเป็นอัมพาตหลังจากฉีดวัคซินแล้ว เมื่อทราบว่าการฉีดวัคซินโรคกลัวน้ำที่ทำจาก Nerve Tissues ไม่ว่าในคนหรือสัตว์ย่อมเป็นการเสี่ยงอันตรายเจ้าของสุนัขจึงควรปฏิบัติดังนี้

๑) สุนัขป่วย ควรรีบแจ้งให้สัตวแพทย์ทราบ หรือนำไปให้ตรวจรักษาเสียตั้งแต่ระยะต้น เพราะหากสงสัยว่ามีอาการกะเดียดไปในทางเป็นบ้าแล้ว ก็จะได้ให้เจ้าของกักขังไว้อาการต่อไป และย่อมเป็นการปลอดภัยกับเจ้าของที่จะได้ ระมัดระวัง ไม่คลุกคลีกับสุนัข

๒) เมื่อถูกสุนัขกัดโดยเจตนา หากจับสุนัขขังไว้ได้ก็ควรกระทำ อย่าปล่อยให้วิ่งหายไปเฉย ๆ หรือทำตายเสียโดยทันที ทั้งนี้เพื่อการตรวจวินิจฉัยอาการของสุนัขตัวนั้น

๓) หากสุนัขตายลง การนำสมองและน้ำลายไปให้สถาบันที่สามารถตรวจโรคพิษสุนัขบ้าตรวจได้ก็เป็นการดี เพื่อยืนยันให้แน่นอน

๔) เมื่อเลี้ยงสุนัข ควรนำไปฉีดป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าปีละ ๑ ครั้ง จะทำให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น

สรุป

การฉีดวัคซีนโรคกลัวน้ำที่ทำด้วยเนื้อเยื่อประสาท (Nerve Tissues) อาจทำให้เกิดเป็นอัมพาตส่วนหนึ่งส่วนใดหรือเป็นอัมพาตทั้งตัวและถึงแก่ชีวิต ทั้งในสัตว์และคนได้ อาการจะเกิดขึ้นหลังจากการฉีดวัคซีนวันที่ ๕ หรือช้ากว่านั้น ส่วนวัคซีนโรคกลัวน้ำที่ทำจากไข่ไม่ทำให้เกิดการแพ้แบบนี้

อุทิศ มุสิโก
หัวหน้าสถานีตรวจโรคสัตว์ จ.ว. นครศรีธรรมราช